

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΠΕΡΙ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ

§ 88. Συλλογισμὸς εἶνε ἡ παραγωγή κρίσεώς τινος ἐκ δύο ἄλλων γνωστῶν κρίσεων. Καὶ ἡ μὲν παράγωγος κρίσις λέγεται συμπεράσμα, αἱ δὲ δύο κρίσεις, ἐξ ὧν γίνεται τὸ συμπέρασμα, καλοῦνται προκείμεναι, καὶ ἰδιαιτέρως ἡ μὲν μία αὐτῶν ἢ περιλαμβάνουσα τὴν γενικωτέραν κρίσιν λέγεται μείζων, ἡ δὲ ἑτέρα ἢ περιλαμβάνουσα τὴν μερικωτέραν κρίσιν ἐλάσσων, ὡς

πᾶς ἄνθρωπός ἐστι θνητός (μείζων),

ἀλλὰ μὴν ὁ Σωκράτης ἐστὶν ἄνθρωπος (ἐλάσσων),

ἄρα ὁ Σωκράτης ἐστὶ θνητός (συμπέρασμα).

§ 89. Αἱ ἔννοιαι, ἐξ ὧν συγκροτοῦνται αἱ κρίσεις τοῦ συλλογισμοῦ, εἶνε ἡ ὕλη, ἡ δὲ συμπλοκὴ τούτων εἰς κρίσεις προκειμένας καὶ συμπέρασμα εἶνε τὸ εἶδος. Ἡ ὕλη εἶνε οἱ ὅροι, ἄνθρωπος (μέσος ὅρος), θνητός (μείζων ὅρος) καὶ Σωκράτης (ἐλάσσων ὅρος), ὧν ἕκαστος εἰς τὸ εἶδος ἀναφαίνεται δις ὡς ἐξῆς·

α') ὁ μέσος ὅρος εἶνε ὡς ὑποκείμενον τῆς μείζονος καὶ κατηγορούμενον τῆς ἐλάσσονος.

β') ὁ μείζων ὅρος εἶνε ὡς κατηγορούμενον τῆς μείζονος καὶ τοῦ συμπεράσματος.

γ') ὁ ἐλάσσων ὅρος εἶνε ὡς ὑποκείμενον τῆς ἐλάσσονος καὶ τοῦ συμπεράσματος.

§ 90. Ὁ μέσος ὅρος σημειοῦται διὰ τοῦ M , ὁ μείζων διὰ τοῦ K (διότι εἶνε κατηγορούμενον) καὶ ὁ ἐλάσσων διὰ τοῦ Y (διότι εἶνε ὑποκείμενον). Ὅθεν ὁ γενικὸς τύπος τοῦ συλλογισμοῦ εἶνε

$$\begin{array}{rcc} M & \text{ἐστὶ} & K \\ Y & \text{ἐστὶ} & M \\ \hline \text{ἄρα } Y & \text{ἐστὶ} & K \end{array}$$

Ἡ μέσος ὅρος M εὐρίσκεται εἰς ἀμφοτέρας τὰς προκειμένας μεταξὺ τῆς μείζονος K καὶ τῆς ἐλάσσονος Y καὶ περιλαμβάνει τὴν ἐλάσσονα, ὡς αὐτὸς περιλαμβάνεται ὑπὸ τῆς μείζονος. Τὸν μείζονα δὲ καὶ ἐλάσσονα ὅρον ὁ Ἀριστοτέλης καλεῖ ἄκροα, διότι ὑποτίθεται ὅτι κεῖνται οὕτω $K, M, Y = \text{θνητός, ἄνθρωπος, Σωκράτης}$, ἔνθα ἡ ἔννοια Σωκράτης περιέχεται ἐν τῇ ἐννοίᾳ ἄνθρωπος , ἡ δὲ ἔννοια ἄνθρωπος περιέχεται ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς θνητότητος .

§ 91. Ὁ συλλογισμὸς ὅταν χωρῆ ἀπὸ τῶν καθόλου εἰς τὰ ἐπιμέρους, λέγεται κύριος συλλογισμὸς, ὡς ὁ ἀνωτέρω (§ 88). Οὗτος ἔχει ἀπόλυτον κῦρος, εἰάν ἡ μείζων πρότασις εἴνε ἀληθής· διότι ἐν τῷ συμπεράσματι ἀποφαινόμεθα τὸ αὐτὸ περὶ μέρους τῆς ἐννοίας τοῦ ὑποκειμένου, ὅπερ ἐν αὐτῇ τῇ μείζονι ἀποφαινόμεθα περὶ τῆς ὅλης ἐννοίας· ὅταν δ' ἀληθεύῃ τὸ ὅλον, θὰ ἀληθεύῃ καὶ τὸ μέρος κατὰ τὸν νόμον τῆς ταυτότητος. Ὅταν δὲ ὁ συλλογισμὸς χωρῆ ἀπὸ τῶν ἐπιμέρους εἰς τὰ καθόλου, λέγεται ἐπαγωγικὸς συλλογισμὸς, ὡς

ὁ Ἑρμῆς, ἡ Ἀφροδίτη, ἡ Γῆ, ὁ Ἄρης, ὁ Ζεὺς κτλ. στρέφονται περὶ τὸν ἴδιον ἄξονα ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς,

ἀλλ' ὁ Ἑρμῆς, ἡ Ἀφροδίτη, ἡ Γῆ, κτλ. εἴνε πλανῆται· πάντες ἄρα οἱ πλανῆται στρέφονται περὶ τὸν ἴδιον ἄξονα ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς.

Καὶ ὁ συλλογισμὸς οὗτος παρέχει ὀρθὸν συμπέρασμα, εἰάν λαμβάνωνται πρὸ ὀφθαλμῶν πάντα τὰ μέρη· διότι ἐν τῷ συμπεράσματι ἀποδίδομεν ὅ,τι παρατηρήσαμεν εἰς τὰ μέρη. Ὅταν δὲ ὁ συλλογισμὸς χωρῆ ἀπὸ γνωστῶν μερικῶν περιπτώσεων εἰς νέαν μερικὴν περίπτωσιν, λέγεται συλλογισμὸς κατ' ἀναλογίαν, ὡς

ὁ στρουθοκάμηλός ἐστι πτηνόν,
ἀλλὰ τὰ γνωστὰ πτηνὰ πέτονται,
καὶ ὁ στρουθοκάμηλος ἄρα δύναται πέτεσθαι.

§ 92. Ὁ συλλογισμὸς εἶνε ἀπλοῦς καὶ σύνθετος.
Καὶ ἀπλοῦς μὲν συλλογισμὸς καλεῖται, ὅταν ἀποτελῆται ἐκ
δύο προκειμένων καὶ συμπεράσματος. Σύνθετος δὲ
καλεῖται, ὅταν ἀποτελῆται ἐκ πλειόνων ἢ ἐκ δύο προκειμένων
καὶ ἐκ συμπεράσματος. Καὶ ὁ ἀπλοῦς δὲ καὶ ὁ σύνθετος συλ-
λογισμὸς εἶνε τέλειος καὶ ἀτελής· διότι δύναται νὰ ἔχη
πάσας τὰς κρίσεις ἢ νὰ ἔχη ἔλλειψιν τινα αὐτῶν.

§ 93. Τὸ περὶ συλλογισμοῦ κεφάλαιον διαιρεῖται εἰς τέσσαρα
μέρη, ἅτινα εἶνε τὰ ἑξῆς· 1) ἀπλοῖ τέλειοι συλλο-
γισμοί. 2) ἀπλοῖ ἀτελεῖς συλλογισμοί. 3) τέλειοι
σύνθετοι συλλογισμοί. 4) ἀτελεῖς σύνθετοι
συλλογισμοί.

Α') Ἀπλοῖ τέλειοι συλλογισμοί.

§ 94. Οἱ ἀπλοῖ τέλειοι συλλογισμοί εἶνε τριῶν εἰ-
δῶν, ὁ κατηγορικὸς συλλογισμὸς, ὁ ὑποθετι-
κὸς συλλογισμὸς καὶ ὁ διαζευκτικὸς συλλο-
γισμὸς.

α') Κατηγορικὸς συλλογισμὸς.

§ 95. Ὁ κατηγορικὸς συλλογισμὸς εἶνε συλλο-
γισμὸς, ἐν τῷ ᾧ ὁποῖω ὑπάρχουσι κατηγορικαὶ κρίσεις, τὸ δὲ
συμπέρασμα ἐξάγεται κατὰ τὸν νόμον τῆς ταυτότητος καὶ
ἀντιφάσεως.

§ 96. Θεμελιώδης νόμος τοῦ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ εἶνε
ὁ ἑξῆς· «Ὅπερ ἀληθεύει περὶ τοῦ ὅλου, ἀληθεύει καὶ περὶ τῶν
ἐπὶ μέρος, καὶ ὅπερ δὲν ἀληθεύει περὶ τοῦ ὅλου, δὲν ἀλη-
θεύει καὶ περὶ τῶν ἐπὶ μέρος». Ἐντεῦθεν συνάγεται ὅτι ἐν

τῷ κατηγορικῷ συλλογισμῷ τὸ συμπέρασμα ἐκφέρεται κα-
ταφατικῶς καὶ ἀποφατικῶς, ὡς

καταφατικῶς

πᾶς ἄνθρωπός ἐστι θνητός,
ἀλλ' ὁ Σωκράτης ἐστὶν ἄνθρωπος,
ἄρα ὁ Σωκράτης ἐστὶ θνητός.

ἀποφατικῶς

πᾶς ἄνθρωπος οὐκ ἐστὶν ἀθάνατος,
ὁ Σωκράτης δ' ἐστὶν ἄνθρωπος,
ὁ Σωκράτης ἄρα οὐκ ἐστὶν ἀθάνατος.

§ 97. Ἐν τῷ κατηγορικῷ συλλογισμῷ οἱ ἑξῆς κανόνες
ὑφείλουσι νὰ τηρῶνται·

1) καταφατικαὶ κρίσεις παρέχουσι μόνον καταφατικὸν συμ-
πέρασμα.

2) ἀμφότεραι αἱ προκείμεναι δὲν δύνανται νὰ εἶνε ἀποφα-
τικαὶ κρίσεις· διότι ἐξ ἀποφατικῶν προκειμένων οὐδὲν συμ-
πέρασμα συνάγεται, ὡς

πᾶν ζῶον οὐκ ἐστὶ τρίπουν,
ἡ τράπεζα οὐκ ἐστὶ ζῶον,
ἄρα ἡ τράπεζα οὐκ ἐστὶ τρίπουν.

3) ὅταν ἡ μία τῶν προκειμένων εἶνε ἀποφατικὴ, ἡ δ' ἑτέρα
καταφατικὴ, τὸ συμπέρασμα εἶνε ἀποφατικόν. Ἀποφατικὴ δὲ
δύναται μόνον ἢ μείζων κρίσις νὰ εἶνε, ἢ δ' ἐλάσσων εἶνε
ἀείποτε καταφατικὴ.

4) ὅταν ἡ μία τῶν προκειμένων εἶνε γενικὴ κρίσις καὶ ἡ
ἑτέρα μερικὴ, τὸ συμπέρασμα εἶνε μερικόν. Ὅταν δ' ἀμφό-
τεραι αἱ προκείμεναι εἶνε μερικαί, δὲν ἐξάγεται ἀληθὲς συμ-
πέρασμα, ὡς

τινὲς ἄνθρωποι εἶσι βασιλεῖς,
ἀλλὰ μὴν ὁ Πέτρος ἐστὶν ἄνθρωπος,
ἄρα ὁ Πέτρος ἐστὶ βασιλεύς.

5) Ὅταν ἀμφότεραι αἱ προκείμεναι εἴνε γενικαὶ κρίσεις, καὶ τὸ συμπέρασμα θὰ εἴνε γενικόν, ὡς

πᾶν ζῶον περιπατεῖ,
πᾶς δὲ σκώληξ ἐστὶ ζῶον,
ἄρα πᾶς σκώληξ περιπατεῖ.

6) Ὁ κατηγορικὸς συλλογισμὸς ὀφείλει νὰ ἔχη μόνον τρεῖς ὅρους ἢ ἐννοίας (K, M, Y), ἀλλ' οὔτε πλείονας οὔτε ἐλάττονας. Ἡ χρῆσις πλειόνων ὀρων εἴνε εἶδος σοφίσματος καὶ καλεῖται τετρας ὀρων, ὡς

Πάντα τὰ πάθη εἰσὶν ἀπορριπτέα,
πάντες δὲ οἱ ἄνθρωποι εἰσιν ἱκανοὶ ἀσκεῖν ἀρετὴν,
ἄρα ;

7) Οἱ γλωσσικοὶ ὄροι ὀφείλουσι νὰ λαμβάνωνται κατὰ τὴν αὐτὴν σημασίαν· διότι ἄλλως γεννᾶται τετρας ὀρων καὶ σόφισμα, ὡς

Τὸ ζῶον ἐστὶν ἄμοιρον λόγου,
ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον,
ἄρα ὁ ἄνθρωπος ἐστὶν ἄμοιρος λόγου.

Πᾶν πνεῦμά ἐστὶ πρόσωπον (διανοητικὸν καὶ βουλευτικόν),
ἀλλὰ τὸ οἰνόπνευμά ἐστὶ πνεῦμα,
ἄρα τὸ οἰνόπνευμά ἐστὶ πρόσωπον.

8) Τὸ συμπέρασμα ὀφείλει νὰ εἴνε καταφατικὸν ἢ ἀποφατικόν, ὡς ἢ μείζων κρίσις, γενικὸν δὲ ἢ μερικόν, ὡς ἢ ἐλάσσων κρίσις. Λάθος δ' εἴνε α') ὅταν ἐν τῷ συμπεράσματι περιέχηται τι πλεόν ἢ ἐλάττον τοῦ ἐν ταῖς προκειμέναις κρίσεσιν, ὡς

ὁ τεχνίτης ἐστὶν ἄξιος σεβασμοῦ,
ἀλλ' οὗτος ὁ ζωγράφος ἐστὶ τεχνίτης,
ὁ ζωγράφος ἄρα οὗτός ἐστιν ἄξιος παντὸς σεβασμοῦ.

β) όταν τὸ συμπέρασμα περιέχῃ τὸν μέσον ὄρον, ὅπως ἀσυγχώρητον, ὡς

πᾶς ἀγαθὸς τεχνίτης ἐστὶν ἄξιος σεβασμοῦ,

ἀλλ' ὁ Πέτρος ἐστὶν ἀγαθὸς τεχνίτης,

ὁ Πέτρος ἄρα ἐστὶν ἀγαθὸς τεχνίτης καὶ ἄξιος
[σεβασμοῦ.

§ 98. Τοῦ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ ὁ μείζων ὄρος (K) εἶνε ἀεὶ κατηγορούμενον εἰς τὸ συμπέρασμα, ὁ δὲ ἐλάσσων (Y) ἀεὶ ὑποκείμενον. Ἐκ τῆς διαφόρου ὁμως θέσεως τοῦ μέσου ὄρου (M) ἐν ταῖς προκειμέναις παράγονται 4 σχήματα τοῦ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ· διότι γίνεται ὅτε μὲν ὑποκείμενον ἐν τῇ μείζονι καὶ κατηγορούμενον ἐν τῇ ἐλάσσονι, ὅτε δὲ κατηγορούμενον ἐν τε τῇ μείζονι καὶ τῇ ἐλάσσονι, ὅτε δὲ ὑποκείμενον ἐν τε τῇ μείζονι καὶ τῇ ἐλάσσονι, ὅτε δὲ κατηγορούμενον ἐν τῇ μείζονι καὶ ὑποκείμενον ἐν τῇ ἐλάσσονι.

1)	$\frac{M K}{Y M}$	Πᾶς ἄνθρωπός ἐστι θνητός, ἀλλ' ὁ Σωκράτης ἐστὶν ἄνθρωπος,	} σχῆμα α'.
	$\frac{Y K}{Y K}$	ἄρα ὁ Σωκράτης ἐστὶ θνητός.	

2)	$\frac{K M}{Y M}$	Πᾶς ὄνος ἐστὶ τετράπουν, οὐδεὶς δ' ὄρνις ἐστὶ τετράπουν,	} σχῆμα β'.
	$\frac{Y K}{Y K}$	ἄρα οὐδεὶς ὄρνις ἐστὶν ὄνος.	

3)	$\frac{M K}{M Y}$	οὐδεὶς κύκλος ἐστὶν εὐθύγραμμος, πᾶς δὲ κύκλος ἐστὶ σχῆμα,	} σχῆμα γ'.
	$\frac{Y K}{Y K}$	ἄρα οὐ πᾶν σχῆμά ἐστιν εὐθύγραμμον.	

4)	$\frac{K M}{M Y}$	Πᾶς κύων ὑλακτεῖ, οὐδὲν δ' ὑλακτοῦν λογικόν,	} σχῆμα δ'.
	$\frac{Y K}{Y K}$	ἄρα οὐδὲν λογικὸν κύων.	

§ 99. Τῶν σχημάτων τούτων τὰ μὲν τρία πρῶτα καλοῦνται Ἀριστοτελικά, τὸ δὲ τέταρτον Γαληνικὸν ἀπὸ τοῦ εὐρόντος αὐτὸ ἰατροφιλοσόφου Γαληνοῦ (+ 200 μ.

Χ.), εἶνε δὲ τὸ πρῶτον σχῆμα μετ' ἀντεστραμμένων ὄρων. Τὸ πρῶτον δὲ σχῆμα καλεῖται τέλειος κατηγορικὸς συλλογισμὸς, διότι ἀρκεῖ εἰς παραγωγὴν συμπεράσματος οἰασθῆποτε ποιότητος καὶ ποσότητος, ἐν ᾧ διὰ τοῦ δευτέρου σχήματος ἐκφέρεται συμπέρασμα μόνον ἀποφατικόν, διὰ δὲ τοῦ τρίτου σχήματος μόνον μερικόν.

β') Ὑποθετικὸς συλλογισμὸς.

§ 100. Ὁ ὑποθετικὸς συλλογισμὸς εἶνε συλλογισμὸς, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ συμπέρασμα ἐξάγεται ἐκ τῶν προκειμένων κατὰ τὸν νόμον τοῦ ἀποχοῶντος λόγου, ὡς

α' $\left\{ \begin{array}{l} \text{εἰ ὀλκιμὸς ἔστιν ὁ ἀήρ, συμπιέζεται,} \\ \text{ἀλλὰ μὴν ὀλκιμὸς ἔστιν ὁ ἀήρ,} \\ \hline \text{ἄρα ὁ ἀήρ συμπιέζεται.} \end{array} \right.$

β' $\left\{ \begin{array}{l} \text{εἰ ὀλκιμὸς ἔστιν ὁ ἀήρ, συμπιέζεται,} \\ \text{ἀλλ' οὐ συμπιέζεται ὁ ἀήρ,} \\ \hline \text{ἄρα οὐχ ὀλκιμὸς ἔστιν ὁ ἀήρ.} \end{array} \right.$

§ 101. Θεμελιώδης νόμος ἐν τῷ ὑποθετικῷ συλλογισμῷ εἶνε ὁδε·

«Ἐὰν ἀληθεύῃ τὸ ἡγούμενον, ἀληθεύει καὶ τὸ ἐπόμενον, ἐὰν δὲ ψεύδηται τὸ ἐπόμενον, ψεύδεται καὶ τὸ ἡγούμενον».

α' $\left\{ \begin{array}{l} \text{εἰ ἔστιν } A, \text{ ἔστι } B, \\ \text{ἀλλ' ἔστιν } A, \\ \hline \text{ἄρα ἔστι καὶ } B. \end{array} \right.$ β' $\left\{ \begin{array}{l} \text{εἰ ἔστιν } A, \text{ ἔστι } B, \\ \text{ἀλλ' οὐκ ἔστι } B, \\ \hline \text{ἄρα οὐκ ἔστι καὶ } A. \end{array} \right.$

§ 102. Τὸ συμπέρασμα τοῦ ὑποθετικοῦ συλλογισμοῦ εἶνε θετικὸν ἢ ἀρνητικόν. Εἶνε δὲ θετικὸν μὲν, ἐὰν ἀληθεύῃ τὸ ἡγούμενον καὶ τὸ ἐπόμενον εἶνε καταφατικόν, ἀρνητικὸν δέ, ἐὰν ψεύδηται τὸ ἐπόμενον ἢ εἶνε ἀρνητικόν. Ἡ δὲ μείζων πρότασις τοῦ ὑποθετικοῦ συλλογισμοῦ δύναται νὰ εἶνε καταφατικὴ ἢ ἀποφατικὴ, ὡς

α' { $\begin{array}{l} \text{εἰ εἰσὶ βωμοί, εἰσὶ καὶ θεοί,} \\ \text{ἀλλ' εἰσὶ βωμοί,} \end{array}$	β'	$\left. \begin{array}{l} \text{εἰ εἰσὶ βωμοί, εἰσὶ καὶ θεοί,} \\ \text{ἀλλ' οὐκ εἰσι θεοί,} \end{array} \right\}$
$\text{ἄρα εἰσὶ καὶ θεοί.}$		$\text{ἄρα οὐκ εἰσι καὶ βωμοί.}$

α' { $\begin{array}{l} \text{ἐὰν ὁ μαθητὴς ἐπιμελῆται, οὐκ ἔστιν ἄξιος ψόγου,} \\ \text{ἀλλ' ἐπιμελεῖται ὁ μαθητὴς,} \end{array}$

$\text{ἄρα οὐκ ἔστιν ἄξιος ψόγου.}$

β' { $\begin{array}{l} \text{ἐὰν ὁ μαθητὴς ἐπιμελῆται, οὐκ ἔστιν ἄξιος ψόγου,} \\ \text{ἀλλ' ἔστιν ἄξιος ψόγου ὁ μαθητὴς,} \end{array}$

$\text{ἄρα ὁ μαθητὴς οὐκ ἐπιμελεῖται.}$

§ 103. Ἐν τῷ ὑποθετικῷ συλλογισμῷ δὲν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῆς ἀληθείας τοῦ ἐπομένου τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἡγουμένου οὐδὲ ἐκ τοῦ ψεύδους τοῦ ἡγουμένου τὸ ψεῦδος τοῦ ἐπομένου. Ὅθεν ψευδεῖς εἶνε οἱ ἑξῆς συλλογισμοί.

α' { $\begin{array}{l} \text{Εἰ ὁ Παῦλος ἔστιν ἐνάρετος, οὐ κλέπτει,} \\ \text{ἀλλ' ὁ Παῦλος οὐ κλέπτει,} \end{array}$

$\text{ἄρα ὁ Παῦλος ἔστιν ἐνάρετος.}$

β' { $\begin{array}{l} \text{Εἰ ὁ Παῦλος ἔστιν ἐνάρετος, οὐ κλέπτει,} \\ \text{ἀλλ' ὁ Παῦλος οὐκ ἔστιν ἐνάρετος,} \end{array}$

$\text{ἄρα ὁ Παῦλος κλέπτει.}$

Διότι ἡ ἔλλειψις τῆς ἀρετῆς δὲν ἔχει ὡς ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τὴν κλοπὴν μόνον.

α' { $\begin{array}{l} \text{Εἰ καίει ἡ ἐστία, τὸ δωμάτιόν ἐστι θερμόν,} \\ \text{ἀλλ' ἔστι τὸ δωμάτιον θερμόν,} \end{array}$

$\text{ἄρα ἡ ἐστία καίει.}$

β' { $\begin{array}{l} \text{Εἰ καίει ἡ ἐστία, τὸ δωμάτιόν ἐστι θερμόν,} \\ \text{ἀλλ' οὐ καίει ἡ ἐστία,} \end{array}$

$\text{ἄρα τὸ δωμάτιον οὐκ ἔστι θερμόν.}$

Διότι ἡ θερμότης τοῦ δωματίου δὲν προέρχεται μόνον ἐκ τῆς καύσεως τῆς ἐστίας, ἀλλ' ἐκ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου

β) ἄλλης αἰτίας.

§ 104. Ἐν τῷ ὑποθετικῷ συλλογισμῷ ἢ μόνον ἢ μείζων πρότασις εἶνε ὑποθετικὴ κρίσις, τότε δὲ ὁ ὑποθετικὸς συλλογισμὸς καλεῖται μικτὸς ὑποθετικὸς συλλογισμὸς (καὶ τοιοῦτοι εἶνε πάντα τὰ εἰρημένα παραδείγματα), ἢ εἶνε ὑποθετικαὶ κρίσεις καὶ αἱ δύο προκείμεναι καὶ τὸ συμπέρασμα, τότε δὲ ὁ ὑποθετικὸς συλλογισμὸς καλεῖται καθαρὸς ὑποθετικὸς συλλογισμὸς, ὡς

εἰ ἤμαρτεν ὁ Πέτρος, τιμωρητέος ἐστίν·

εἰ παρέβη τινὰ νόμον, ἤμαρτεν.

ἄρα εἰ παρέβη τινὰ νόμον, τιμωρητέος ἐστίν.

εἰ μὴ ἐλεύθερός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲν πονηρὸν δύ-
[νεται πράξαι·

εἰ μηδὲν πονηρὸν δύναται πράξαι, οὐ τιμωρητέος ἐστίν.

ἄρα εἰ μὴ ἐλεύθερός ἐστιν, οὐ τιμωρητέος ἐστίν.

Ἐν δὲ τῷ καθαρῷ ὑποθετικῷ συλλογισμῷ τὸ συμπέρασμα εἶνε προβληματικὸν (§ 68).

γ') Διαζευκτικὸς συλλογισμὸς

§ 105. Ὁ διαζευκτικὸς συλλογισμὸς εἶνε συλλογισμὸς, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ συμπέρασμα ἐξάγεται κατὰ τὸν νόμον τῆς τοῦ τρίτου ἀποκλείσεως, ὡς

ὁ Γεώργιος ἐστίν ἢ ἀγαθὸς ἢ κακός·

ἀλλὰ μὴν ἐστίν ἀγαθός·

ἄρα ὁ Γεώργιος οὐκ ἐστὶ κακός.

§ 106. Ὁ διαζευκτικὸς συλλογισμὸς εἶνε διττός, θετικὸς καὶ ἀρνητικὸς· διότι ἐκ τῶν ἐν τῇ μείζονι προτάσει διαζευγνυμένων μελῶν ἢ αἴρονται τινα ἐν τῇ ἐλάσσονι καὶ τίθενται τὰλλα ἐν τῷ συμπεράσματι (θετικὸς τρόπος) ἢ τίθενται τινα ἐν τῇ ἐλάσσονι καὶ αἴρονται τὰλλα ἐν τῷ συμπεράσματι (ἀρνητικὸς τρόπος), ὡς

- α' { Ἡ γωνία αὕτη ἐστὶν ἢ ὀρθή ἢ ἀμβλεῖα ἢ ὀξεῖα·
ἀλλὰ μὴν οὔτε ἀμβλεῖά ἐστιν οὔτε ὀξεῖα·
 ἡ γωνία ἄρα αὕτη ἐστὶν ὀρθή.
- β' { Ὁ νῦν χρόνος ἢ ἡμέρα ἐστὶν ἢ νύξ·
ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστὶν.
ὁ νῦν χρόνος ἄρα οὐκ ἐστὶ νύξ.

§ 107. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συγάζεται ὁ ἐξῆς κανὼν. α' Ἐν τῷ διαζευκτικῷ συλλογισμῷ ἢ μείζων πρότασις εἶνε ἀείποτε διαζευκτικὴ κρίσις, ἢ δ' ἐλάσσων ἀποφατικὴ ἢ καταφατικὴ κρίσις, τὸ δὲ συμπέρασμα ἔχει ἀντίθετον ποιὸν πρὸς τὸ τῆς ἐλάσσονος, ἥτοι εἶνε ἀποφατικόν, ἐὰν τὸ τῆς ἐλάσσονος εἶνε καταφατικόν, καὶ τὰνάπαλιν». Ὅθεν ὁ τύπος τοῦ διαζευκτικοῦ συλλογισμοῦ εἶνε ὅδε·

- α' { A ἐστὶν ἢ B ἢ Γ.
ἀλλ' A ἐστὶ B.
A ἄρα οὐκ ἐστὶ Γ.
- β' { A ἐστὶν ἢ B ἢ Γ.
ἀλλ' A οὐκ ἐστὶ B.
A ἄρα ἐστὶ Γ.

§ 108. Ὁ διαζευκτικὸς συλλογισμὸς ἵνα εἶνε ὀρθός, ὀφείλει ἐν μὲν τῇ μείζονι νὰ περιλάβῃ πάντα τὰ διαζευγνύμενα μέλη, ἐν δὲ τῇ ἐλάσσονι νὰ προσλαμβάνῃ ὀρθῶς τὰ τιθέμενα ἢ αἰρόμενα μέλη. Ἄλλως δὲ εἶνε ψευδής, ὡς ὁ ἐξῆς.

Ἐἴθε· Ὁ Ἰωάννης ἐστὶν ἢ Εὐρωπαῖος ἢ Ἀσιανός·
 ἀλλ' οὐκ ἐστὶν Εὐρωπαῖος·

ὁ Ἰωάννης ἄρα ἐστὶν Ἀσιανός.

Ὁρθῶς δὲ θὰ εἶχεν ὁ συλλογισμὸς ὧδε ἐκφερόμενος·

Ἐἴθε· Ὁ Ἰωάννης ἐστὶν ἢ Εὐρωπαῖος ἢ Ἀσιανός ἢ Ἀφρικανός
 [νός ἢ Ἀμερικανός ἢ Αὐστραλιανός·
 ἀλλ' οὔτε Εὐρωπαῖος, οὔτε Ἀφρικανός οὔτε Ἀμερικανός
 [νός οὔτε Αὐστραλιανός ἐστὶν·

ὁ Ἰωάννης ἄρα ἐστὶν Ἀσιανός.

§ 109. Πρὸς τὸν διαζευκτικὸν συλλογισμὸν συγγενεύει καὶ ὁ διαιρετικὸς συλλογισμὸς, ὡς

τὰ τρίγωνα τὰ μὲν εἰσιν ἰσόπλευρα, τὰ δὲ ἰσοσκελῆ, τὰ
[δὲ σκαληνά·
ἀλλὰ τοῦτο τὸ τρίγωνον οὔτε ἰσόπλευρόν ἐστιν οὔτε
[ἰσοσκελές·

τὸ τρίγωνον ἄρα τοῦτό ἐστι σκαληνόν.

Οἱ ὀδοῦντες εἰσιν οἱ μὲν τομεῖς, οἱ δὲ κυνόδοτες, οἱ
[δὲ γομφίοι·

ἀλλ' οὔτος ὁ ὀδοῦς ἐστὶ τομεύς·

ὁ ὀδοῦς ἄρα οὐκ ἐστὶν οὔτε κυνόδοτος οὔτε γομφίος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Δίλημμα¹

§ 110. Δίλημμα καλεῖται συλλογισμὸς, ὅστις ἐν τῇ μείζονι περιέχει κρίσιν ὑποθετικὴν ἅμα καὶ διαζευκτικὴν, αἴρων δὲ τὴν διάζευξιν ἐν τῇ ἐλάσσονι αἴρει καὶ τὴν ὑπόθεσιν ἐν τῷ συμπεράσματι, ὡς

εἰ ἔστιν *A*, ἔστιν ἢ *B* ἢ *Γ*,
ἀλλ' οὔτε *B* ἔστιν οὔτε *Γ*,

ἄρα οὐδὲ *A* ἔστιν.

εἰ τὸ σῶμα τοῦτο ἦν ἠλεκτρικόν, ἦν ἂν ἢ θετικῶς ἢ ἀρ-
[νητικῶς ἠλεκτρικόν,
ἀλλ' οὔτε θετικῶς ἠλεκτρικόν ἐστὶν οὔτε ἀρνητικῶς,

οὐδὲ σῶμα ἄρα ἠλεκτρικόν ἐστὶν.

§ 111. Δίλημμα εἶνε καὶ ὅτε ἐν τῇ μείζονι προτάσει ὑπάρχει ὑποθετικὴ κρίσις ἅμα καὶ ἀποφατικὴ (ἀντὶ τῆς διαζευκτικῆς), ὡς

¹ Δίλημμα (διπλοῦν λῆμμα) = διπλῆ πρότασις.

εἰ ἦν *A*, οὔτε *B* ἦν ἂν οὔτε *Γ*,
ἀλλὰ μὴν ἔστι *B* καὶ *Γ*,

ἄρα οὐ δυνατόν εἶναι *A*.

Εἰ ἦν ἡ ψυχὴ ὑλική, οὔτε πρὸς τὴν τοῦ ἀπείρου ἐν-
[νοίαν ἀνυποῦτο ἂν οὔτε ἐλευθέρως ἐνήργει
ἀλλὰ μὴν ἀμφοτέρω ἡ ψυχὴ δύναται ποιεῖν.

ἡ ψυχὴ ἄρα οὐκ ἔστιν ὑλική.

§ 112. Ὁ συλλογισμὸς λέγεται τριλήμμα, ὅταν ἡ ἐν τῇ
μείζονι προτάσει διάζευξις εἶνε τριμελής, τετράλημμα δὲ
ὅταν εἶνε τετραμελής, πολύλημμα δέ, ὅταν ἐν τῇ διαζεύξει
ὑπάρχωσι πλείονα τῶν τεσσάρων μελῶν. Διὰ τοῦ ἐξῆς τρι-
λήμματος ὁ φιλόσοφος Λειβνίτιος ἀπέδειξε τὸ κάλλος τοῦ κό-
σμου.

Εἰ μὴ ἄριστος ἦν ὁ κόσμος οὗτος, τάχ' ἂν ἦ οὐκ ἐγί-
νωσκεν ὁ θεὸς ἢ οὐκ ἠθέλεν ἢ οὐκ ἠδύνατο τὸν ἄρι-
[στον κόσμον πλάσαι
ἀλλὰ μὴν οὐδὲν τούτων ἀληθεύει (πάνσοφος γὰρ ὁ θεός
[ἔστι καὶ πανάγαθος καὶ παντοδύναμος).

Ἄριστος ἄρα ἐστὶν ὁ κόσμος οὗτος.

§ 113. Ὁ διλημματικὸς συλλογισμὸς ἵνα εἶνε ὀρθός, εἶνε
ἀνάγκη νὰ ἔχη τὰ ἐξῆς. 1) ἐν τῇ μείζονι προτάσει τὸ ἐπό-
σει μέρος πρέπει νὰ εἶνε ἀκολουθία τοῦ ἡγουμένου. 2) ἐν τῇ
μείζονι προτάσει πρέπει νὰ εἶνε πλήρης ἡ διάζευξις. 3) ἐν τῇ
ἐλάσσονι προτάσει νὰ αἴρωνται πάντα τὰ διαζευγνύμενα μέλη.
Ἡ παράβασις τούτων μεταβάλλει τὸ δίλημμα εἰς σόφισμα.

Β') Ἀπλοῖ ἀτελεῖς συλλογισμοί.

§ 114. Ἀπλοῦς ἀτελής συλλογισμὸς λέγεται ὁ
συλλογισμὸς ὁ ἔχων ἔλλειψιν κρίσεώς τινος, διὰ τοῦτο
δὲ καλεῖται καὶ κολοβὸς συλλογισμός. Τοιοῦτο

δ' ἀπλοῖ συλλογισμοὶ εἶνε 1) τὸ ἐνθύμημα· 2) ὁ συνηρημένος συλλογισμὸς· 3) ὁ ἄμεσος συλλογισμὸς.

α') ἐνθύμημα

§ 115. Ἐνθύμημα εἶνε ἀτελὴς ἀπλοῦς συλλογισμὸς, ὅστις ἔχει μὲν τοὺς τρεῖς ὅρους (§ 89) τοῦ συλλογισμοῦ, στερεῖται δὲ μιᾶς τῶν προκειμένων κρίσεων, ἣτις λανθάνει ἐν τῷ θυμῷ (ἐν τῇ ψυχῇ).

Εἶνε δὲ τὸ ἐνθύμημα δύο εἰδῶν 1) ὅταν λείπη ἡ μείζων πρότασις. 2) ὅταν λείπη ἡ ἐλάσσων πρότασις, ὡς

α' { Ὁ Πέτρος ἐστὶ κακοῦργος
ἄρα τιμωρητέος.
Ἡ φιλαργυρία ἐστὶ κακία,
ἄρα ἀπόβλητος.

ἐνθα ἐλλείπει ἡ μείζων πρότασις «πᾶς κακοῦργος τιμωρητέος» καὶ «πᾶσα κακία ἀπόβλητος».

β' { Πᾶς κακοῦργος τιμωρητέος·
ἄρα καὶ ὁ Πέτρος τιμωρητέος.
Πᾶσα κακία ἀπόβλητος·
ἄρα καὶ ἡ φιλαργυρία ἀπόβλητος.

ἐνθα ἐλλείπει ἡ ἐλάσσων πρότασις «ὁ Πέτρος ἐστὶ κακοῦργος» καὶ «ἡ φιλαργυρία ἐστὶ κακία».

β') Συνηρημένους συλλογισμὸς

§ 116. Συνηρημένος συλλογισμὸς καλεῖται ὁ συλλογισμὸς, ὅταν ἐλλείπωσιν ἀμφότεραι αἱ προκείμεναι, ἐν δὲ τῷ συμπεράσματι προστίθεται καὶ ἡ αἰτία, περιέχουσα τὸν μέσον ὅρον, ὡς

Ἡ φιλαργυρία φευκτέα, κακία γάρ.

Ἰσοῦται δὲ ὁ συνηρημένος οὗτος συλλογισμὸς πρὸς τόνδε·
πᾶσα κακία φευκία·

ἢ φιλαργυρία ἐστὶ κακία·

ἢ φιλαργυρία ἄρα φευκία.

Ὅμοίως δὲ συνηρημένος συλλογισμὸς «Ἡ ψυχὴ οὐ διαλυτή, ἀπλή γάρ» ἰσοῦται πρὸς τόνδε τὸν συλλογισμόν.

Πᾶν ἀπλοῦν οὐ διαλυτόν.

ἢ ψυχὴ ἐστὶν ἀπλή.

ἢ ψυχὴ ἄρα οὐ διαλυτή.

γ') Ἄμεσος συλλογισμὸς

§ 117. Ἄμεσος συλλογισμὸς λέγεται ὁ συλλογισμὸς, ὅστις ἔχει μόνον δύο ὅρους, τὴν δ' ἐλλείπουσαν μείζονι πρότασιν ἀναπληροῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὸν τύπον κατηγορικῆς ἢ ὑποθετικῆς κρίσεως. Ὅμοιάζει δὲ ὁ ἄμεσος συλλογισμὸς πρὸς τὸ ἐνθύμημα. Εἶνε δὲ τέσσαρα εἶδη τοῦ ἀμέσου συλλογισμοῦ.

1) Οἱ ἐξ ἰσοδυνάμων γλωσσικῶς φράσεων γινόμενοι συλλογισμοί, ὡς «ὁ Θεὸς ἐστὶ παγγνώστης, οὐδ' ἐν ἄρα αὐτὸν λανθάνει», ἔνθα ἐλλείπει ἡ μείζων πρότασις «τὸν παγγνώστην οὐδ' ἐν λανθάνει». Οὕτω καὶ «ὁ Θεὸς ἐστὶ πάνσοφος, οὐδ' ἐν ἄρα ἀγνοεῖ» ἔνθα ἐλλείπει ἡ μείζων πρότασις «ὁ πάνσοφος οὐδ' ἐν ἀγνοεῖ».

2) Οἱ ἐξ ὑπαλληλίας γινόμενοι συλλογισμοί, ὡς «ὁ Σωκράτης ἐστὶν ἄνθρωπος, ἄρα θνητός», ἔνθα ἐλλείπει ἡ μείζων πρότασις «πᾶς ἄνθρωπός ἐστὶ θνητός». Καὶ «ἡ δικαιοσύνη ἐστὶν ἀρετή, ἄρα ἀξιέπαινος», ἔνθα ἐλλείπει ἡ μείζων πρότασις «πᾶσα ἀρετὴ ἀξιέπαινος».

3) Οἱ ἐξ ἀντιθέσεως γινόμενοι συλλογισμοί, ὡς «αὕτη ἡ γωνία ἐστὶν ὀρθή, ἄρα οὐκ ἐστὶν οὔτε ὀξεῖα»

οὔτε ἀμβλεῖα», ἐνθα ἐλλείπει ἡ μείζων πρότασις «πᾶσα γωνία ἐστὶν ὀρθή, ὀξεῖα καὶ ἀμβλεῖα. Καὶ αὐτός ὁ ὁδός ἐστὶ κυνόδους, ἄρα οὐκ ἐστὶν οὔτε τομεύς οὔτε γομφίος», ἐνθα ἐλλείπει ἡ μείζων πρότασις «πᾶς ὁδός ἐστὶν τομεύς, κυνόδους καὶ γομφίος».

4) Οἱ ἐξ ἀντιστροφῆς γινόμενοι συλλογισμοί, ὡς «ὅπου ἀρετὴ καὶ εὐδαιμονία, ἄρα ὅπου εὐδαιμονία καὶ ἀρετὴ», ἐνθα ἐλλείπει ἡ μείζων πρότασις «εἰ ἐστὶν ἀρετὴ, ἐστὶ καὶ εὐδαιμονία», ἡ δ' ἐλάσσων θὰ ἦτο «ἀλλ' ἐστὶν ἀρετὴ». Καὶ «ὅπου ὀρθὴ γνώμη, ἐκεῖ καὶ ἀγαθαὶ πράξεις, ἄρα καὶ ὅπου οὐδεμία ἀγαθὴ πράξις, ἐκεῖ οὐδὲ καὶ ὀρθὴ γνώμη», ἐνθα ἐλλείπει ἡ μείζων πρότασις «εἰ ἐστὶν ὀρθὴ γνώμη εἰσὶ καὶ πράξεις ἀγαθαί», ἡ δ' ἐλάσσων θὰ ἦτο «ἀλλ' ἐστὶν ὀρθὴ γνώμη».

Γ') Τέλαιοι σύνθετοι συλλογισμοί

§ 118. Τέλαιος σύνθετος συλλογισμὸς λέγεται σειρὰ δύο ἢ πλειόνων ἀπλῶν συλλογισμῶν ἐχόντων λογικὴν σχέσιν πρὸς ἀλλήλους. Τὸ συμπέρασμα δὲ τοῦ πρώτου συλλογισμοῦ, ὅστις λέγεται προσυλλογισμὸς, γίνεται μίᾳ τῶν προκειμένων τοῦ δευτέρου συλλογισμοῦ, ὅστις καλεῖται ἐπισυλλογισμὸς, τὸ δὲ συμπέρασμα τοῦ δευτέρου συλλογισμοῦ γίνεται μίᾳ τῶν προκειμένων τοῦ τρίτου συλλογισμοῦ καὶ καθεξῆς. Ἡ δὲ μέθοδος τῆς πορείας εἶνε ἢ χωρητικὴ (συνθετικῶς), ὅταν βαίνη ἀπὸ τῶν καθόλου εἰς τὰ ἐπὶ μέρος, ἢ ὀπισθοχωρητικὴ (ἀναλυτικῶς), ὅταν βαίνη ἀπὸ τῶν ἐπὶ μέρος εἰς τὰ καθόλου. Ἐχοντες τὰς ἐννοίας φθαρτόν, σύνθετον, ὀργανικόν ὄν, φυτόν, δένδρον καὶ δρῦς σχηματίζομεν τὴν

ἐξῆς σύλλογιστικὴν σειρὰν κατὰ τὸ πρῶτον σχῆμα τῆς κατηγορικῆς κρίσεως.

α') συνθετικῶς

1 { πᾶν σύνθετόν ἐστι φθαρόν.
πᾶν ὀργανικὸν ὄν ἐστι σύνθετον.

πᾶν ὀργανικὸν ὄν ἄρα ἐστὶ φθαρόν.

2 { Πᾶν ὀργανικὸν ὄν ἐστι φθαρόν.
Πᾶν φυτόν ἐστιν ὀργανικὸν ὄν.

Πᾶν ἄρα φυτόν ἐστι φθαρόν.

3 { Πᾶν φυτόν ἐστι φθαρόν.
Πᾶν δένδρον ἐστι φυτόν.

Πᾶν ἄρα δένδρον ἐστι φθαρόν.

4 { Πᾶν δένδρον ἐστὶ φθαρόν.
Πᾶσα δρυς ἐστι δένδρον.

Πᾶσα ἄρα δρυς ἐστι φθαροτή.

β') ἀναλυτικῶς.

1 { Πᾶσα δρυς ἐστι δένδρον.
Πᾶν δένδρον ἐστὶ φυτόν

Πᾶσα ἄρα δρυς ἐστι φυτόν.

2 { Πᾶσα δρυς ἐστι φυτόν.
Πᾶν φυτόν ἐστιν ὀργανικὸν ὄν.

Πᾶσα ἄρα δρυς ἐστιν ὀργανικὸν ὄν.

2 { Πᾶσα δρυς ἐστιν ὀργανικὸν ὄν.
Πᾶν ὀργανικὸν ὄν ἐστι σύνθετον.

Πᾶσα ἄρα δρυς ἐστι σύνθετον.

4 { Πᾶσα δρυς ἐστι σύνθετον.
Πᾶν σύνθετόν ἐστι φθαρόν.

Πᾶσα ἄρα δρυς ἐστι φθαροτή.

Δ') Ἀτελεῖς σύνθετοι συλλογισμοί.

§ 119. Ἀτελής σύνθετος συλλογισμὸς λέγεται συλλογισμὸς, ὅστις δὲν ἔχει πλήρεις τὰς προκειμένας καὶ τὸ συμπέρασμα, ὡς ἔχουσιν οἱ τέλειοι σύνθετοι συλλογισμοί. Ἀνήκουσι δ' ἐνταῦθα 1) ὁ σωρεΐτης. 2) τὸ ἐπιχείρημα.

α') Σωρεΐτης.

§ 120. Ὁ σωρεΐτης εἶνε σειρά κρίσεων λογικῶς πρὸς ἀλλήλας συνημμένων καὶ ἐν κοινὸν συμπέρασμα ἔχουσῶν. Εἶνε δὲ ἡ συλλογιστικὴ σειρά τοῦ σωρεΐτου διπλή, ἀναλυτικὴ καὶ συνθετικὴ.

§ 121. Ἐν τῷ ἀναλυτικῷ σωρεΐτῃ, ὅστις λέγεται καὶ Ἀριστοτελικός, τὸ κατηγορούμενον τῆς προηγουμένης κρίσεως γίνεται ὑποκείμενον τῆς ἐπομένης, ὡς

πᾶσαι αἱ δρῦες εἰσὶ δένδρα,
πάντα τὰ δένδρα εἰσὶ φυτά,
πάντα τὰ φυτά εἰσιν ὄργανικὰ ὄντα,
πάντα τὰ ὄργανικὰ ὄντα εἰσὶ φθαρτά.

πᾶσαι ἄρα αἱ δρῦες εἰσὶ φθαρταί.

§ 122. Ὁ Κικέρων (de Fin. IV, 18) μεταχειρίζεται τὸν συλλογιστικὸν τοῦτον τρόπον διὰ τὴν πρότασιν τῶν Στωικῶν: «τὸ ἀγαθὸν ἐστὶν εὐκτόν· τὸ εὐκτόν ἐστὶν ἐπιθυμητόν· τὸ ἐπιθυμητόν ἐστὶν ἐπαινετόν· ἄρα τὸ ἀγαθὸν ἐστὶν ἐπαινετόν». Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Σενέκας (Epist. 85): «ὁ φρόνιμός ἐστὶν ἐγκρατής· ὁ ἐγκρατής σταθερός· ὁ σταθερὸς ἀτάραχος· ὁ ἀτάραχος ἄλυπος· ὁ ἄλυπος εὐδαίμων· ἄρα ὁ φρόνιμός ἐστὶν εὐδαίμων». Ὅρα καὶ Ξενοφ. Ἀπομν. Δ', σ', 4.

§ 123. Ἐν δὲ τῷ συνθετικῷ σωρεΐτῃ, ὅστις καλεῖται κατὰ Γοκληνιακὸς ἢ ἀντεστραμμένος ἐκ τοῦ μεταχει-

ρισσαμένου αὐτὸν Ῥουδόλφου Γοκκληνίου καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας ἐν Μαρβούργῳ (+ 1628) τὸ ὑποκείμενον τῆς προηγουμένης κρίσεως γίνεται κατηγορούμενον τῆς ἐπομένης, ὡς

πάντα τὰ ὀργανικὰ ὄντα εἰσὶ φθαρτά,
 πάντα τὰ φυτὰ εἰσιν ὀργανικὰ ὄντα,
 πάντα τὰ δένδρα εἰσὶ φυτὰ,
 πᾶσαι αἱ δρύες εἰσὶ δένδρα

πᾶσαι ἄρα αἱ δρύες εἰσὶ φθαρταί.

§ 124. Ἐκτὸς τῶν κατηγορικῶν σωρειτῶν ὑπάρχουσι καὶ ὑπόθετικοὶ σωρεῖται, σπανιώτατοι δ' εἶνε οἱ διὰ ζευγτικοὶ σωρεῖται, ὡς

ἀναλυτικῶς συνθετικῶς

α') θετικῶς εἰ ἔστιν Α, ἔστι Β,	εἰ ἔστι Γ, ἔστι Δ,
εἰ ἔστι Β, ἔστι Γ,	εἰ ἔστι Β, ἔστι Γ,
εἰ ἔστι Γ, ἔστι Δ,	εἰ ἔστιν Α, ἔστι Β,
ἀλλὰ μὴν ἔστι Α,	ἀλλὰ μὴν ἔστι Α,
<u>ἄρα ἔστι καὶ Δ.</u>	<u>ἄρα ἔστι καὶ Δ.</u>

β') ἀρνητικῶς εἰ ἔστιν Α, ἔστι Β,	εἰ ἔστι Γ, ἔστι Δ,
εἰ ἔστι Β, ἔστι Γ,	εἰ ἔστι Β, ἔστι Γ,
εἰ ἔστι Γ, ἔστι Δ,	εἰ ἔστιν Α, ἔστι Β,
ἀλλὰ μὴν οὐκ ἔστι Δ	ἀλλὰ μὴν οὐκ ἔστι Δ.
<u>καὶ Α ἄρα οὐκ ἔστιν.</u>	<u>καὶ Α ἄρα οὐκ ἔστιν.</u>

β') Ἐπιχείρημα

§ 125. Ἐπιχείρημα καλεῖται συλλογισμὸς, ἐν ᾧ ἡ μείζων ἢ ἡ ἐλάσσων πρότασις ἢ ἀμφότεραι ἐπιδιορίζονται δι' αἰτιώδους λόγου, ὡς

‘Ο επιμελής ἐστὶν ἄξιος σεβασμοῦ· ἐκπληροῖ γὰρ τὸ ἑαυ-
[τοῦ καθῆκον.

Ἐπὶ τῆς ἐπιμελείας.

‘Ο Πέτρος ἄρα ἐστὶν ἄξιος σεβασμοῦ.

‘Ο επιμελής ἐστὶν ἄξιος σεβασμοῦ.

Ἐπὶ τῆς ἐπιμελείας· προκόπτει γὰρ ἐν τοῖς
[μαθήμασιν.

‘Ο Πέτρος ἄρα ἐστὶν ἄξιος σεβασμοῦ.

§ 126. Καὶ ἡ ἐπιδιορίζουσα δὲ κρίσις ἀναλύεται εἰς
πλήρη συλλογισμόν, ὡς

ὁ ἐκπληρῶν τὸ ἑαυτοῦ καθῆκόν ἐστὶν ἄξιος σεβασμοῦ.

ὁ επιμελής ἐκπληροῖ τὸ ἑαυτοῦ καθῆκον.

ὁ επιμελής ἄρα ἐστὶν ἄξιος σεβασμοῦ.

ὁ προκόπων ἐν τοῖς μαθήμασιν ἐστὶν επιμελής,

ἀλλ’ ὁ Πέτρος προκόπτει ἐν τοῖς μαθήμασιν,

ὁ Πέτρος ἄρα ἐστὶν επιμελής.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

§ 127. Μεθολογία εἶνε τὸ δεύτερον μέρος τῆς Λο-
γικῆς, ὅπερ πραγματεύεται περὶ συστηματοποιήσεως τῶν
γνώσεων εἰς ἓν λογικῶς διατεταγμένον ὄλον καθ’ ὠρισμένην
μέθοδον. Καὶ τὸ μὲν σύνολον τῶν ὁμοειδῶν γνώσεων, αἵτινες
συναρμολογοῦνται εἰς ἓν ὄλον λογικῶς διατεταγμένον, καλεῖ-
ται σύστημα· σύστημα δ’ ἀληθῶν γνώσεων λέγεται ἐπι-
στήμη. Ἡ ἐπιστήμη δὲ καὶ τὸ σύστημα ἔχουσι τοι-
αύτην σχέσιν πρὸς ἀλληλα, οἷαν ἔχει ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος.
Μέθοδος¹ δ’ εἶνε ἡ καθ’ ὠρισμένους νόμους ἄγουσα ὁδὸς

¹ Σημαίνει=ὁδὸς πρὸς τι.